

dne, kdy nájemce byt vyklidil a předal pronajímateli. Na vyplacení kauce má jinak právo strana, které svědčí rozhodnutí soudu nebo jiného veřejného úřadu se stejnými účinky. Nabízí se dovodit, že nezíská-li pronajímatel do měsíce od vyklizení a předání bytu rozhodnutí příznávající mu nárok na dlužné nájemné či služby či pokud není možné vyúčtovat nájemné a služby v téže lhůtě, občanský zákoník jej uvádí do překerní a vskutku nezáviděníhodné situace.

Německý *Bürgerliches Gesetzbuch* též až přehnaně straní nájemci, naštěstí soudy tuto nerovnováhu svými rozhodnutími vyrovnávají. Německá judikatura dospěla např. k závěru, že kauce zajišťuje veškeré, tedy i nesplacené, nároky z nájemního vztahu a že pronajímatel smí zadržet část kauce i po skončení nájemního vztahu, a to až do konečného vyúčtování a zaplacení (nájmu, služeb, atd.).¹²⁾ Pokud se pronajímatel v SRN stane insolventním, tak po zahájení insolvenčního řízení může nájemce dosáhnout vyloučení kauce z podstaty, jen byla-li oddělena od pronajímatelova majetku. Jestliže kauce nebyla uložena na zvláštním účtu a „splynula“ s majetkem pronajímatele, nájemce se jí může domáhat z podstaty jen jako jeden z pronajímatelových věřitelů.¹³⁾

Podle švýcarského *Zivilgesetzbuch* se kauce povinně skládá na účet a banka z něj poskytne platbu jen na základě žádosti obou stran anebo pravomocného platebního rozkazu nebo pravomocného soudního rozhodnutí. Pokud ale pronajímatel právně neuplatnil žádný nárok vůči nájemci do roku po skončení nájemního vztahu, tak nájemce může požadovat na bance vyplacení prostředků, tj. navrácení kauce. Francouzská úprava pouze stanoví, že kauce se vrací do dvou měsíců od předání klíčů.

Závěr

Vzhledem k omezenému prostoru tento příspěvek nemohl pojmout hluboké a podrobné srovnání právní úpravy kauce v řadě zemí. Jeho cílem bylo spíše nastínit, že různé cesty mohou vést k podobnému cíli a že seznámení s právní situací ve vyspělých zemích by mohlo napomoci k vytváření kvalitnějších českých právních předpisů. „*Saepe decipimur specie recti*“¹⁴⁾ aneb provedená komparistika naznačuje, že kogentní a přitom nejasné formulovaný režim kauce v občanském zákoníku příliš neobstojí a že *de lege ferenda* by kvalitní a dispozitivní úprava kauce měla být přinejmenším zvážena.

¹²⁾ *Bundesgerichtshof*, 18. 1. 2006 – VIII ZR 71/05. *Bundesgerichtshof*, 9. 3. 2005 – VIII ZR 330/03. *Oberlandesgericht Düsseldorf*, 9. 3. 2006 – 10 U 130/05.

¹³⁾ *Bundesgerichtshof*, 20. 12. 2007 – IX ZR 132/06

¹⁴⁾ Často jsme oklamáni zdáním správnosti (Horatius: Umění básnické, Listy 2, 3, 25).

Rodinné bydlení a domácí násilí

ZDEŇKA KRÁLÍČKOVÁ, RADOVAN DÁVID

I. Úvod

Rodina bývá považována za oázu bezpečí. Nicméně, je všeobecně známo, že mezi členy rodiny často dochází k násilí. Kde? Doma, za zavřenými dveřmi. Rodinný byt, resp. dům, tak přestává být bezpečný.¹⁾

Při posuzování problematiky domácího násilí²⁾,³⁾ je třeba mít na paměti, že obětí násilí v rodině se mů-

že stát kdokoli. Nejčastěji se však obětmi domácího násilí stávají ženy a děti, a rodina tak přestává plnit roli útočiště a stává se nebezpečným místem.⁴⁾ Odborníci se většinou shodují v tvrzení, že agresivní chování jako způsob řešení osobních problémů a rodinných či partnerských konfliktů je mnohdy z velké části naučené v dětství a mládí a je dáno přejímáním

¹⁾ K obecným problémům srov. Radvanová, S. Zdravé rodinné prostředí – jak pro koho. *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005, s. 47 – 49.

²⁾ Autorka vychází ze svých předchozích prací k fenoménu domácího násilí, zejména z titulů Občanskoprávní aspekty domácího násilí *de lege ferenda*. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 8, s. 84 – 89, Civilněprávní postih domácího násilí – utopie, nebo

efektivní budoucí právní úprava? *Právo a rodina*, 2004, č. 12, s. 7 – 10, Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy *de lege ferenda* (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005, s. 50 – 53.

³⁾ Autor zpracoval zejména část V. věnovanou veřejnoprávním aspektům ochrany proti domácímu násilí.

⁴⁾ Srov. dílo Giddens, A. *Sociologie*. Argo, 1999, s. 177, kapitola „Násilí v rodině“.

Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D.,
JUDr. Ing. Radovan Dávid, katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

vzorů z původní rodiny. Je tedy nasnadě, že život v rodině zasažené domácím násilím nejen ničí život právě postižených osob, ale že ovlivní i chování jejich potomků, tedy životní styl a způsob řešení konfliktů a problémů dalších generací. Jedno francouzské pořekadlo sice říká „*la vie privée droit entre murée*“,⁵⁾ nicméně je jisté, že domácí násilí se děje v uzavřeném kruhu a není reálné, že se vyřeší samo, bez pomoci odborníků, státních orgánů, nestátních organizací, nás všech. Fenomén domácího násilí je tak věcí navýsost veřejnou, byť se odehrává doma, za zavřenými dveřmi. Jelikož bývá domácí násilí bagatelizované a zhusta nepotrestané, představuje mnohdy dlouhodobé až trvalé trauma, a to nejen pro přímé oběti násilí, ale i pro tzv. sekundární oběti – svědky násilí, mezi které často patří nezletilé děti.⁶⁾

Dodejme, že domácí násilí je celosvětový fenomén, který se nevyhýbá ani našemu prostředí. V literatuře bylo uvedeno, že domácí násilí v české společnosti souvisí se sklony české rodiny k autoritářství spíše než k toleranci. Lze plně souhlasit s tím, že demokratické myšlení, vlídnost a toleranci česká rodina zatím plně nevnímá,⁷⁾ a že stát se musí s brutalitou a agresí uvnitř rodiny a dalšími aspekty moderní společnosti adekvátními prostředky vyrovnávat tak, aby poskytl ochranu těm, kteří ji potřebují, a současně nenarušil, eventuálně dokonce zcela nepřetrhl mnohdy křehké vztahy v rodinném kolektivu.⁸⁾ Nicméně, někdy nezbyvá než učinit radikální krok. Jde o velmi citlivou věc, protože se týká intimní sféry lidského života. Proto je třeba, aby zákonodárství proti domácímu násilí bylo komplexní. Nejde tedy jen o kriminalizaci pachatelů, ale zejména o úplnou, bezprostřední a důslednou ochranu obětí v osobnostní i majetkové sféře, včetně bydlení. Tedy i o ochranu soukromoprávní.

Žel, problematice domácího násilí není v právníkové literatuře publikované v České republice věnována taková pozornost, jakou jí ve svých odborných studiích věnují sociologové, psychologové, lékaři.⁹⁾ Tato

⁵⁾ Soukromý život má být obezděn.

⁶⁾ K tomu srov. Melicharová, D. Dítě jako svědek a oběť domácího násilí. *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005, s. 62 – 65, Vargová, B. Svěřování dětí do výchovy jednoho z rodičů v případech domácího násilí. *Právo a rodina*, 2006, č. 2, s. 9 a násl., Čírtková, L. Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky. *Právo a rodina*, 2007, č. 9, s. 12 a násl. a Hovorka, D. Úloha orgánů sociálně-právní ochrany dětí při řešení případů domácího násilí – úskalí praxe. *Právo a rodina*, 2007, č. 8, s. 1 a násl.

⁷⁾ Viz Radvanová, S. Stav české rodiny a rodinného práva v současné době. In sborník materiálů z konference ISFL. *Právní praxe*, 1999, č. 2 – 3, s. 99.

⁸⁾ K problematice tzv. rodinné terapie narušených intergeneračních vztahů srov. Kovářik, J. Oidipus a pěstounská péče. *Náhradní rodinná péče*, 1999, č. 1, s. 4 – 6, a dále Dunovský, J. Pěstounská péče: současnost a perspektivy. *Sociální politika*, 1993, č. 9, s. 9.

⁹⁾ Výjimkou jsou díla zejména z pera Senty Radvanové.

Za významný počín aspirující na komplexní analýzu problematiky domácího násilí je třeba považovat monografii Voňková, J., Huňková, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004.

situace neodráží stav ve vyspělých zemích, zejména evropských, kde se o dané věci mezi právníky nejen otevřeně hovoří a píše, ale přijímají se i zákony a další opatření proti domácímu násilí, což má nepochybně i silně preventivní význam.¹⁰⁾ Úvodem předznamenejme, že český zákonodárce před problematikou domácího násilí oči zcela nezavírá, nicméně značně pokulhává, a to i před úpravou slovenskou, do které byla soukromoprávní ustanovení proti domácímu násilí zakotvena.¹¹⁾

Cílem tohoto příspěvku jsou, po vymezení základních pojmů, kritické úvahy nad platnou českou právní úpravou proti domácímu násilí, která je, žel, velmi nedostatečná.

II. K pojmu domácí násilí, jeho klasifikaci, k okruhu obětí a následkům

Domácí násilí je velmi těžké definovat. Jedná se totiž o nejnebezpečnější z forem agrese, která je nejvíce podceňována, je nejméně viditelná, kontrolovatelná a postižitelná.¹²⁾ Britská definice domácího násilí charakterizuje tento fenomén velmi široce jako násilí

Z časopiseckých studií viz např. Huňková, M. Domácí násilí z pohledu českého práva. *Právo a rodina*, 2000, č. 10, s. 1 – 6, č. 11, s. 17 – 20, dále Bednářová, Z. Pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. *Sociální politika*, 2000, č. 5, s. 10 – 11, Fenyk, J. Některé úvahy o postižitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměru de lege ferenda. *Právní rozhledy*, 2002, č. 12, s. 631, Gilligan, J. Jak porozumět a předcházet násilí. *Náhradní rodinná péče*, 2000, č. 2, s. 46 a násl.

Dále viz publikace Bílého kruhu bezpečí, např. *Pomoc obětem domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 1999, a *K problematice obětí trestných činů*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 1995.

¹⁰⁾ Pokud jde o vývoj v některých evropských zemích, srov. nové zákony proti domácímu násilí v Itálii, Rakousku a Německu a ohlasy v literatuře. Např. Figone, A. La legge sulla violenza in famiglia. Il commento. *Fam. e dir.*, 2001, č. 4, s. 355, a Mottl, I. Alte und neue rechtliche Instrumente gegen Gewalt in der Familie. *ÖJZ*, 1997, č. 14/15, s. 542. Dále viz materiály *International Society of Family Law* publikované zejména v periodicky vydávaných *International Survey of Family Law*.

K vybraným zahraničním úpravám srov. také monotematické vydání časopisu *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005.

¹¹⁾ V obecné rovině např. viz Magurová, Z. Právní aspekty domácího násilí. In: Anonymus (ed.) *Lidská práva a právní status na prelome tisícročí*. Bratislava: Veda, SAV, 1999, s. 301 a násl. Dále srov. zákon č. 526/2002 Z. z., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění některých zákonů. Tento zákon v souvislosti s domácím násilím významně změnil § 142 a 146, zakotvil nový § 705a a doplnil § 712a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

K tomu srov. Hřebíková, V. Problematika domácího násilí v súvislosti s rozhodovaním súdov o nariadení predbežného opatrenia. *Justičná revue*, 2004, č. 8 – 9, s. 927 – 933, Gazarenková, L., Pavelková, B. Právne prostriedky ochrany pred domácim násilím v manželstve v slovenskom právnom poriadku. *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005, s. 71 – 76, a Fico, S., Smyčková, R. Predbežné opatrenie a domáce násilie v Občianskom súdnom poriadku Slovenskej republiky. *Acta iuridica olomucensis*, Vol. 1, 2005, s. 77 – 81.

¹²⁾ Viz Bednářová, Z., op. cit., s. 10.

lí fyzické, sexuální, mentální, emocionální, psychické nebo ekonomické zneužívání. V materiálech Bilého kruhu bezpečí se lze setkat s názorem, že pod pojmem domácí násilí se mohou skrývat **nesčetné projevy nerovnováhy moci v určité malé sociální skupině, rodině, společné domácnosti, mající příčiny v nezralosti partnera, touze prosadit moc, v neshodách, vlivu alkoholu, sexuálních požadavcích, citových vazbách nebo povahových rysech, obtížné ekonomické situaci, v problémech bydlení, tíživých životních podmínkách, chronickém nedostatku času, permanentním stresem, promiskuitě apod.**¹³⁾

K domácímu násilí dochází podle odborníků obvykle z důvodu přílišné intenzity emocí mezi blízkými členy rodiny, u nichž se často mísí láska a nenávisť. Hádky, které propuknou v domácnosti, mohou vést k daleko většímu antagonismu než v kterémkoli jiném sociálním kontextu. Dalším problémem je, že domácí násilí bývá často do jisté míry tolerováno nebo dokonce schvalováno. Jeho sociálně přijatelná forma je sice poměrně omezená, nicméně může snadno přerůst v násilí daleko závažnější.¹⁴⁾

Domácí násilí bývá obvykle záležitostí **dlouhodobou**. Začíná pozvolna a nenápadně, avšak v průběhu doby má tendenci eskalovat: stává se častějším a krutějším.

Jde-li pak o klasifikaci **forem útoků**, je třeba uvést sexuální násilí či obtěžování, fyzické násilí až po mrzačení či dokonce usmrcení, emocionální a psychické týrání, za které lze pak považovat používání emocionálních ran a úderů v podobě ponižování, vyhrožování, vzbuzování strachu, psychohry, nesmyslných příkazů či ostentativního přehlížení pocitů jiné osoby, její zatlačování do závislé a bezvýhodné pozice apod. Dále je třeba zmínit i celkově hrubé chování včetně nadávek, omezování osobní svobody, zamezování kontaktů s rodinou a přáteli, kontrolování a zadířování peněz, neposkytování peněz na domácnost a děti apod. Pravidlem bývá kombinace více forem domácího násilí.

Pokud jde o **okruh osob postižených** domácím násilím, je třeba říci, že mezi ně mohou patřit různé fyzické osoby, tedy současní nebo bývalí partneři, ať už různého nebo stejného pohlaví, rodiče a děti, kdy může jít o týrání dětí rodiči, o napadání rodičů dospívajícími dětmi, o útoky na osoby přestárlé, duševně nebo fyzicky postižené apod. K násilí může dojít také mezi sourozenci, ať už vlastními nebo tzv. nevlastními, zejména pak v tzv. rekonstruované rodině. K domácímu násilí dochází často mezi osobami, které mají nebo měly mezi sebou někdy v minulosti intimní vztah, a to ve všech sociálních vrstvách, bez ohledu na vzdělání, životní styl, náboženské vyznání, věk, etnický původ apod.

Za možné **následky** domácího násilí jsou praxí označovány extrémní stres a trauma, strach, nejistota, ztráta sebevědomí, sebedestrukce, deprese a úzkost, nejistota a nevyrovnanost, závislost, pocity beznaděje, bezmocnosti a studu, poškození fyzického zdraví nebo i smrt.

Máme zato, že ačkoli definice fenoménu domácího násilí je problémem, musí právní řád pojem domácího násilí používat. Žel, letným pohledem do našeho právního řádu zjišťujeme, že tomu tak není.¹⁵⁾

III. Stručný vývoj právní úpravy proti domácímu násilí

Za první významný počín českého zákonodárce ve věci ochrany před domácím násilím je možné považovat přijetí **zákona č. 91/2004 Sb.** Tímto zákonem byl nedávno doplněn zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zák.“), o **novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě** (viz § 215a tr. zák.).¹⁶⁾ Již samotný název nové skutkové podstaty napovídá, že zákonodárce se vyhnul výstižnému pojmu domácího násilí, který právní řady celé řady zemí užívají. Termín domácí násilí však plně postihuje podstatu problému.

Žel, ani poslanecký návrh č. 828 ze IV. volebního období (2004) nebyl v této věci důsledný. Pojem domácího násilí užíval jen v názvu zákona, kterým se měl novelizovat mimo jiné zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“). Ačkoli by bylo možné poslaneckému návrhu mnohé vytýkat, jde-li o jednotlivosti, jako celek působil dojmem jasné koncepce stavějící na komplexnosti.¹⁷⁾ Důvodová zpráva výstižně hovořila o domácím násilí jako o alarmujícím celospolečenském problému, které je třeba právně uchopit, pojmenovat a navrhnout prostředky umožňující jeho řešení. Jde-li o definici, domácího násilí je zde chápáno jako násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu,

¹⁵⁾ V této souvislosti je třeba uvést, že ačkoli legislativně právní pojem domácího násilí není použit v trestním zákoně, byl výslovně užit v jiných pramenech českého práva, například v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (jedná se o pomoc osobám trpícím domácím násilím), a v ustanovení bodu 1.5.1 příl. zákona č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (jde o práci s rodinami ohroženými domácím násilím, řešení obzvláště složitých případů rodin ohrožených sociální patologií, domácím násilím).

¹⁶⁾ K tomu viz např. Jelínek, J. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Acta iuridica olomucensis*. Vol. 1, 2005, s. 54 – 58, a Zezulová, J. Trestněprávní a civilněprávní aspekty domácího násilí. *Státní zastupitelství*, 2005, č. 4, s. 7 a násl.

¹⁷⁾ K dílčí kritice a námětům na rozšíření ochrany před domácím násilím srov. Králíčková, Z.: Civilněprávní postih domácího násilí – úvahy de lege ferenda (zejména nad sněmovním tiskem č. 828). *Op. cit.*

¹³⁾ Srov. webové stránky <http://www.bkb/cz/go/nasilie> ze dne 1. září 2008.

¹⁴⁾ Tak Giddens, A., op. cit., s. 177.

zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje. Domácím násilím dále rozuměla opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.¹⁸⁾

Dodejme jen, že výsledkem legislativního procesu je jen **torzo návrhu – zákon č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.¹⁹⁾ Tímto zákonem byl do našeho právního řádu zakotven **institút policejního a soudního předběžného vykázání** (k tomu níže). Je na škodu věci, že navrhovaná – byť nikoli ideální, vpravdě soukromoprávní ustanovení proti domácímu násilí, která měla být vtělena do občanského zákoníku, přijata nebyla. Do právního řádu zejména nebyla zakotvena ustanovení, která by ve vazbě na domácí násilí novelizovala institút podílového spoluvlastnictví, společného jmění manželů i společného nájmu bytu (manžely).²⁰⁾

¹⁸⁾ K tomu www.psp.cz/dokumenty.

¹⁹⁾ V podrobnostech srov. Kočová, K.: Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institút právního řádu ČR. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 10, s. 34 a násl.

²⁰⁾ Pro informaci uvádíme text hmotněprávních ustanovení dle poslanceckého návrhu č. 828.

Ustanovení § 142 odst. 1 mělo znít: „(1) Nedojde-li k dohodě, zruší spoluvlastnictví a provede vypořádání na návrh některého spoluvlastníka soud. Přihlédne přitom k velikosti podílů, účelnému využití věci a k násilnému chování jednoho ze spoluvlastníků vůči druhému. Není-li rozdělení věci dobře možné, přikáže soud věc za přiměřenou náhradu jednomu nebo více spoluvlastníkům; přihlédne přitom k tomu, aby věc mohla být účelně využita, jakož i k násilnému chování jednoho ze spoluvlastníků vůči druhému. Nechce-li věc žádný ze spoluvlastníků, nařídí soud její prodej a výtěžek rozdělí podle podílů, přihlédne přitom k násilnému chování jednoho ze spoluvlastníků vůči druhému.“

Ustanovení § 149 odst. 3 mělo znít: „(3) Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, k násilnému chování jednoho z manželů vůči druhému, jakož i k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.“

V ustanovení § 702 se na konci odstavce 2 měla doplnit věta: „Zruší-li soud právo společného nájmu, při určení, který ze společných nájemců bude byt dále užívat jako nájemce, přihlédne k tomu, který ze společných nájemců způsobil, že se jejich soužití stalo nesnesitelným.“

V ustanovení § 705 odst. 3 mělo být slovo „a“ nahrazeno čárkou a na konci textu odstavce měla být doplněna slova „a na to, zda ze strany jednoho manžela nedocházelo k násilnému chování vůči druhému manželů“.

Měl být vložen nový § 705a, který zněl: „Stalo-li se další soužití manželů z důvodu násilného chování jednoho z manželů vůči druhému nesnesitelným, může soud na návrh jednoho z manželů omezit právo společného nájmu bytu u toho z manželů, který se násilně choval, anebo toto právo zrušit. Zruší-li soud právo společného nájmu, při určení, který z manželů

Nicméně, jsme názoru, že **efektivní právní úprava musí chránit oběť domácího násilí nejen jako podílového spoluvlastníka společného obydlí, bezpodílového spoluvlastníka domu nebo bytu ve společném jmění manželů nebo společného nájemce společného obydlí, ale také jako osobu bydlící s násilníkem na základě jiných právních důvodů bydlení, např. společného věcného břemene či podnájmu nebo inominátu, a také na základě tzv. odvozených právních důvodů bydlení a dokonce i s osobou užívající společně obydlí bez právního důvodu.**²¹⁾ Je třeba vzít na vědomí, že např. manželka může bydlet v bytě ve výlučném nájmu svého manžela – násilníka (např. ve služebním bytě, viz § 685 odst. 4 obč. zák.), v domě v jeho tzv. obecném nájmu (§ 663 obč. zák.) nebo v obydlí ve výlučném vlastnictví násilníka (§ 123 a násl. obč. zák.) apod. Také je třeba zohlednit skutečnost, že oběťmi domácího násilí bývají často také osoby nesezdané, tedy druh a družka, případně jejich děti a další příbuzní, a osoby žijící ve vícegeneračním soužití.

Dílčím závěrem budiž konstatování, že s ohledem na lidskoprávní rozměr problematiky musí být proti domácímu násilí chráněny **jakékoli osoby žijící ve společném obydlí, bez ohledu na právní důvod bydlení, resp. jeho existenci vůbec.** Máme za to, že i když se rodinné, resp. manželské bydlení realizuje fakticky, tzv. bez právního důvodu, požívá ochrany před domácím násilím. Ve věci ochrany před domácím násilím jde v obecné rovině především o výkon práva ke společně užívanému obydlí v souladu s dobrými mravy, resp. zdržení se výkonu v rozporu s dobrými mravy (srov. § 3 odst. 1 obč. zák.).

Ačkoli se návrh nového občanského zákoníku hlásí k celé řadě hodnot, fenoménem soukromoprávní ochrany před domácím násilím se nezabývá komplexně.²²⁾ Ochrana před domácím násilím je garantována jen manželům a rozvedeným manželům, resp. osobám žijícím společně s manžely nebo rozvedeným

bude byt dále užívat jako nájemce, přihlédne k tomu, který z manželů způsobil, že jejich soužití se stalo nesnesitelným.“

Jde-li o problematiku bytových náhrad, v § 712 měl být doplněn odstavec 7, který zní: „(7) Jestliže se rozvedený manžel za trvání manželství nebo po rozvodu manželství vůči druhému manželovi nebo blízké osobě, která v bytě bydlí, dopouští nebo dopouští násilného chování, může soud rozhodnout, že nemá právo na bytovou náhradu.“

²¹⁾ K tomu srov. Veselý, O. „Domácí násilí“ jako změna poměru odůvodňující zrušení věcného břemene. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 9, s. 41 – 42.

Se závěry autora ve věci zrušení věcného břemene se však nelze ztotožnit. Bylo by ovšem možné uvažovat o soudním omezení nebo vyloučení násilníka z výkonu práva odpovídajícího věcnému břemenu, a to z důvodu výkonu tohoto práva v rozporu s dobrými mravy (viz § 3 odst. 1 obč. zák.).

²²⁾ K tomu srov. Eliáš, K., Zuklínová, M. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001, kde se o fenoménu domácího násilí, resp. soukromoprávní ochrany proti domácímu násilí, vůbec nehovoří. Dále viz konsolidovanou verzi dostupnou na www.justice.cz dne 1. srpna 2008.

mi manžely (srov. § 633 a 634 návrhu). Nicméně, tento nedostatek je odstranitelný v rámci diskuse.

IV. Domácí násilí a jednotlivé právní důvody bydlení

Jak již bylo řečeno, komplexní úprava proti domácímu násilí u nás chybí. Za zásadní problém je třeba považovat skutečnost, že neexistují především soukromoprávní ustanovení proti domácímu násilí. Další problém lze spatřovat v problematičnosti úpravy rodinného, resp. manželského bydlení vůbec – její roztroušenosti, nepřehlednosti, nedůslednosti.

Analýza všech právních důvodů bydlení ve vazbě na domácí násilí by mohla být pro svoji rozsáhlost a komplikovanost námětem monografie, zejména pokud bychom se chtěli zabývat různými fázemi soužití, odlukou manželů nebo druha a družky (včetně nucené v důsledku tzv. vykázaní), rozvodovým či porozvodovým obdobím. Zaměřme se proto jen na nejtýpější situace a jejich možná řešení.²³⁾

(a) Relativně nejjednodušší je problematika tzv. **odvozených právních důvodů** bydlení. Zásadně platí, že je-li souhlas k bydlení udělený násilníkovi odvolán výlučným nájemcem, vlastníkem, oprávněným z věcného břemene apod., odvozený právní důvod zaniká. Nicméně, ve věci je třeba zohlednit i následující aspekty.

Ze zákona o rodině vyplývá povinnost manželů žít spolu (srov. § 18 zákona o rodině). Nicméně, tato povinnost, které koresponduje právo, nesmí být zneužita. Lze tedy uzavřít, že pokud by se manžel, odvozující své právo bydlení např. od výlučného vlastnictví, výlučného nájmu či výlučného práva odpovídajícího věcnému břemeni druhého manžela, dopouštěl vůči němu domácího násilí, výkon a dovolávání se tzv. odvozeného právního důvodu bydlení by bylo v rozporu dobrými mravy (srov. § 3 odst. 1 obč. zák.). Lze tak plně souhlasit s následující právní větou: „Pokud se manžel chová vůči manželce, dětem či dalším příslušníkům domácnosti agresivně, je možno rozhodnout předběžným opatřením o tom, že je povinen zdržet se vstupu do rodinného domku, a to až do doby pravomocného soudního rozhodnutí ve věci samé. Žalovaný má sice po dobu trvání manželství právo spoluzívat nemovitost žalobkyně z titulu rodinného stavu, toto oprávnění však ztrácí okamžikem, kdy je jeho chování v hrubém rozporu s dobrými mravy.“²⁴⁾

Dodejme jen, že další osoby – druh a družka, generace dětí a rodičů a např. registrovaní partneři, povinnost soužití obecně nemají, pomineme-li dílčí ustanovení § 705a obč. zák. doplněné v souvislosti s přijetím zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, dle kterého má partner právo užívat byt v nájmu svého partnera.

Právo na poskytování bydlení bývá teorií i praxí odvozováno také od vzájemné vyživovací povinnosti, která má od přijetí tzv. velké novely zákona o rodině (zákon č. 91/1998 Sb.) novou dimenzi. Zejména uveďme zakotvení práva na stejnou životní úroveň mezi zákonem vyjmenovanými subjekty. Nicméně, okruh osob povinných a oprávněných k výživě je širší, proto je třeba diferencovat. Zákon o rodině vymezuje oprávněné a povinné k výživě taxativně: jedná se o rodiče a děti (recipročně), manžele, rozvedené manžele, tzv. jiné příbuzné v řadě přímé, zpravidla prarodiče a vnuky (vzájemně) a neprovdanou matku a otce jejího dítěte (srov. § 85 a násl. zákona o rodině).²⁵⁾ Máme za to, že pokud dochází k domácímu násilí mezi těmito osobami, i zde je třeba postupovat s ohledem na dobré mravy, *nota bene* když zákon o rodině i zákon o registrovaném partnerství obsahuje zvláštní ustanovení (srov. § 96 odst. 2 zákona o rodině a § 12 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství). Tedy, pachatel domácího násilí se nemůže domáhat výživného v podobě poskytování bydlení.

Žel, s ohledem na platnou právní úpravu nelze dovést právo oběti realizující své bydlení na základě tzv. odvozených důvodů bydlení od pachatele domácího násilí (aa) na založení samostatného právního důvodu bydlení soudem (byt na dobu určitou) a (bb) na zrušení práva pachatele domácího násilí jako výlučného vlastníka, nájemce nebo oprávněného z věcného břemene apod. Jak již bylo řečeno výše, lze uvažovat o soudním **vyloučení** násilníka z výkonu práv, resp. o **odepření výkonu těchto práv, a to z důvodu výkonu těchto práv v rozporu s dobrými mravy** (viz § 3 odst. 1 obč. zák.).

Pokud by právo bydlení bylo odvozeno od výlučného vlastnictví nebo výlučného nájmu, resp. věcného břemene třetí osoby, např. rodičů oběti, neúnosná situace nastalá v důsledku domácího násilí by se dala řešit odvoláním souhlasu k bydlení.

(b) Jde-li o **podílové spoluvlastnictví** domu nebo bytu, žel, platná právní úprava nemá zvláštní ustanovení pro zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví v případě domácího násilí. Pokud by se tedy rodinné, resp. manželské, bydlení realizovalo na základě spoluvlastnického práva, nezbude než postupovat podle obecných ustanovení upravujících zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, přihlídnout k velikosti podílů a k účelnému využití věci (srov. § 142 obč. zák.). Jistou výhodou je skutečnost, že po-

²³⁾ K jednotlivým právním důvodům bydlení viz obecné výklady v komentářové literatuře, např. v díle Eliáš, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008. Z velmi limitovaného okruhu literatury k problematice domácího násilí a rodinného obydlí srov. Huňková, M., Hrubá, K. *Bytová otázka a oběti domácího násilí. Rodina a právo*, 2002, č. 1, s. 15 a násl.

²⁴⁾ Viz usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 20 C 220/2003, publikované v *Bulletinu advokacie*, 2004, č. 2, s. 81 – 82, s právní větou a poznámkou Daniely Kovářové.

²⁵⁾ V detailech viz Králíčková, Z. in Hrušáková, M., Králíčková, Z. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: MU, 2006, s. 245 a násl.

dílové spoluvlastnictví k domu, resp. bytu, může být zrušeno i za trvání manželství. Oběť domácího násilí tedy s podáním žaloby na zrušení a vypořádání spoluvlastnictví nemusí čekat na právní moc rozsudku o rozvod, což je významné zejména tehdy, jestliže se v manželství narodily děti a jejich poměry musí být pro dobu po rozvodu vyřešeny primárně (srov. § 25 zákona o rodině). Situace je tak obdobná jako např. mezi druhem a družkou nebo registrovanými partnery.

(c) Pokud je dům nebo byt ve **společném jmění manželů**, nezbyvá než konstatovat, že ani občanský zákoník, ani zákon o rodině nezohledňuje fenomén domácího násilí ať už v průběhu manželství, tak po jeho zániku, resp. zrušení rozvodem. Oběti domácího násilí, které pachatel „komplikuje“ rozvod, lze doporučit postup dle § 148 odst. 1 obč. zák., podle kterého může být společné jmění manželů ze závažných důvodů soudem zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti a po právní moci vypořádáno podle zásad obsažených v § 149 odst. 3 obč. zák. Lze mít za to, že při vypořádání společného jmění manželů je možné zohlednit agresivní chování jednoho z manželů v rámci (ne)zohlednění péče o rodinu, resp. o její jednotlivé členy.

(d) Je-li dům nebo byt ve **společném nájmu** (viz § 700 a násl. obč. zák.), může soud v případech zvláštního zřetele hodných zrušit právo společného nájmu bytu a rozhodnout, kdo bude nadále jako výlučný nájemce byt užívat. Pokud by jedna ze stran prokázala, že nezavinila stav, který brání společnému užívání bytu, tedy že stala obětí domácího násilí, mohla by se stát výlučným nájemcem se všemi právy dle § 702 odst. 2 obč. zák. Ačkoli zákon ani na tomto místě nehovoří o domácím násilí, lze se domnívat, že tento právní důvod bydlení je pro oběť nejpříznivější. V praxi se s ním však příliš často nesetkáváme.

(e) Poměrně svízelná situace nastává v případech, kdy se rodinné, resp. manželské, bydlení realizuje na základě institutu **společného nájmu bytu manželi** (§ 703 a násl. obč. zák.). Ať už jde o nájem obecně nebo o nájem bytu družstevního, zákon výslovně neupravuje jeho zrušení za trvání manželství. Ačkoli se názory na problematiku liší, s ohledem na účel institutu společného jmění manželů a jeho kogentní úpravu se kloníme k tradičnímu negativnímu stanovisku, byt je pro oběť domácího násilí tvrdé.

Jde-li o situaci po rozvodu, zákon jako relevantní kritérium pro rozhodování o dalším nájmu bytu (případně členství v družstvu) po jeho zrušení soudem uvádí pouze zájmy nezletilých dětí a stanovisko pronajímatele (srov. § 705 odst. 3 obč. zák.). Samozřejmě, pokud by oběť domácího násilí nabyla práva na uzavření nájemní smlouvy o nájmu družstevního bytu před uzavřením manželství, zaniklo by právo společného nájmu bytu rozvodem, a výlučným nájemcem a členem družstva by se *ex lege* stala oběť. V opačném případě by byla situace pro oběť domácího násilí opět velmi nepříznivá.

Z výše uvedeného vyplývá dílčí resumé, že **právní řešení nezavidělného postavení obětí domácího násilí, jde-li o bydlení, je u nás naprosto nedostatečné. Lze říci, že právní úprava odpovídá době, kdy toto téma bylo tabu a kdy obětem domácího násilí nezbývalo než společné obydlí opustit nebo domácí násilí snášet.** Obecné povědomí o možnosti domáhat se ochrany před domácím násilím pomocí ustanovení § 3 odst. 2 obč. zák., stanovícího povinnost vykonávat práva a povinnosti v souladu s dobrými mravy, nebo ustanovení § 11 obč. zák., chránícího život, zdraví, důstojnost a svobodu, je mizivé. Tento postup vyžaduje jistou míru právní vynalézavosti. Proto nezbyvá než konstatovat, že **i do současného občanského zákoníku je třeba vtělit efektivní ustanovení proti domácímu násilí, řádně pojmenované a precizně pojaté. Není nutné čekat na rekodifikaci. V této věci je možné hledat inspiraci ve výše uvedeném poslaneckém návrhu č. 828²⁶⁾ nebo v novele slovenského občanského zákoníku.²⁷⁾**

V. Dočasné vykazání ze společně obývaného bytu nebo domu

Problematika vykazání ze společně obývaného obydlí byla, jak již bylo uvedeno výše, začleněna do našeho právního řádu teprve nedávno. Dodejme jen, že se **týká jakéhokoli právního důvodu bydlení, resp. bydlení bez právního důvodu**, a není omezena pouze na manželské soužití, nýbrž se **týká kohokoli ohroženého nebo postiženého domácím násilím.**

a) Vykazání dle zákona o Policii České republiky

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zaktovlil v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, oprávnění rozhodnout o vykazání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj.

Na úvod je nutno podotknout, že smyslem právní úpravy je skutečná okamžitá a flexibilní ochrana ohrožené osoby, nikoliv tedy potrestání určitého jednání. Samozřejmostí je, že i v tomto bodě zákon, stejně jako trestní zákon hájí mimo jiné obecný zájem na ochraně před domácím násilím. Dle § 21a zákona o Policii České republiky tak může policista vykazat násilnou osobu,²⁸⁾ která je podezřelá z jednání proti životu, zdraví, svobodě nebo proti lidské důstojnosti,

²⁶⁾ K problematice poslaneckých návrhů jako jednoho z důvodů současného stavu české legislativy viz studie Zoulik, F.: Úvaha o naší současné legislativě. In: *Ve službách práva. Sborník příspěvků k 10. výročí založení pobočky nakladatelství C. H. Beck v Praze.* Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1 a násl. Ačkoli se obecně ztotožňujeme se závěry autora, návrh č. 828 považujeme za výjimku.

²⁷⁾ Viz poznámka č. 11.

²⁸⁾ Srov. Kočová, K., op. cit., s. 35.

ze společného obydlí, se současným **zákazem návratu** do těchto prostor. Není nutné, aby k tomuto jednání došlo ve společném obydlí či bezprostředním okolí.²⁹⁾ Policista specifikuje prostory, do nichž nesmí násilná osoba vstupovat, a to dokonce i tehdy, není-li v době policejního zákroku přítomna. Vždy (s výjimkou případů nebezpečí z prodlení) je však nutno respektovat, že vykázaní musí být přítomna nezúčastněná osoba. Odlišností od právní úpravy zakotvené v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, je možnost rozhodnout o vykázaní **i bez souhlasu ohrožené osoby**. Rozhodnutí se tak vydává bez projednání věci (mělo by být bezodkladné), písemně se vyhotoví do 24 hodin od jeho vydání a musí být doručeno osobě vykázané i ohrožené, event. také orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Proti tomuto rozhodnutí je přípustný opravný prostředek (odvolání), nicméně z povahy věci není možné, aby měl odkladný účinek.

Při zákroku vyzve policista (obdobně jako soudní vykonavatel v případě výkonu rozhodnutí o předběžném opatření) vykázaného, aby vydal klíče od společného obydlí, se současným poučením o následcích neuposlechnutí této výzvy ve smyslu zákona o přestupcích. Vykázaná osoba má však právo vzít si ze společného obydlí osobní věci, dokumenty a cennosti, dále také věci nutné pro výkon svého povolání či podnikatelské činnosti. Významnou vazbou na procesněprávní ochranu je povinnost zasahujícího policisty poučit ohroženou osobu o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu.

Vykázaní **trvá po dobu 10 dnů** ode dne vydání rozhodnutí, přičemž tuto dobu nelze v žádném případě zkrátit. Dojde-li současně k podání návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu, neskončí tato doba před (pravomocným) rozhodnutím soudu o tomto návrhu.

V případě vykázaní násilné osoby je policista povinen do tří dnů od vydání rozhodnutí provést kontrolu, zda je rozhodnutí o vykázaní dodrženo jak vykázanou, tak ohroženou osobou.

b) Vykázaní dle občanského soudního řádu

Skutečné efektivnosti hmotněprávní úpravy ochrany před domácím násilím může být dosaženo jedině zajištěním komplexního a rychlého řešení problémů. Toto zajištění je tak předmětem procesněprávní úpravy, neboť civilní proces je moderní právní vědou rovněž považován za prostředek ochrany subjektivních práv a zájmů.

Na objektivní potřebu speciální procesněprávní úpravy zareagovala výše citovaná **novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tato novela tak v občanském

soudním řádu zakotvila speciální právní úpravu předběžných opatření ve vztahu k domácímu násilí a v přímé souvislosti s ním také nový zvláštní způsob výkonu rozhodnutí. Žel, ze shora analyzovaného policejního návrhu č. 828 bylo realizováno jen torzo.

■ Předběžné opatření

Jak již uvádí samotný občanský soudní řád v ustanovení § 74, může být před zahájením řízení nařízeno předběžné opatření, jestliže je to zapotřebí k zatímnímu upravení poměrů mezi účastníky.³⁰⁾ Toto obecné ustanovení je pak blíže specifikováno v § 76b, který se již zabývá předběžnými opatřeními v případech domácího násilí. Je tak tedy konkrétnější než ustanovení § 76 odst. 1 písm. f), které stanoví, že předběžným opatřením může být účastníku uloženo, aby něco vykonal, něčeho se zdržel či něco strpěl (snášel). Předseda senátu tak může nařídit předběžné opatření v případech, kdy jednáním násilné osoby dochází k ohrožení života, zdraví, svobody či lidské důstojnosti osoby ohrožené. Věcně příslušným je okresní soud, místně je příslušný obecný soud navrhovatele, tedy osoby ohrožené. Je nutno podotknout, že návrhu na vydání předběžného opatření nemusí předcházet vykázaní dle § 21a zákona o Policii České republiky.

Občanský soudní řád **demonstrativně** stanovuje možnost uložit násilné osobě, aby dočasně opustila byt nebo dům společně obývaný s osobou ohroženou a stejně tak i jeho bezprostřední okolí, dále pak aby se zdržela setkávání a navazování kontaktů s ohroženou osobou. Není však vyloučeno (právě vzhledem k demonstrativní povaze výčtu), aby soud uložil i jinou povinnost.

Efektivnost ochrany proti domácímu násilí předběžným opatřením je zajišťována mimo jiné ustanovením § 75c odst. 2, resp. povinností soudu rozhodnout o návrhu na předběžné opatření bezodkladně, nejpozději však do 48 hodin od okamžiku podání návrhu. Usnesení o předběžném opatření se však vyhláší až při provedení jeho výkonu. Podle § 76d písm. a) je rozhodnutí o předběžném opatření vykonatelné, jakmile bylo vydáno.

Predběžné opatření **trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti**, předcházelo-li však rozhodnutí o předběžném opatření rozhodnutí Policie ČR (podle § 21a zákona o Policii České republiky), počíná tato lhůta až dnem následujícím po dni, v němž uplynula lhůta stanovená podle zákona o Policii České republiky. Tato jednoměsíční lhůta může být soudem **prodloužena**,³¹⁾ bylo-li před jejím uplynutím zahájeno

³⁰⁾ K problematice obecně viz dílo Stavínová, J., Hlavsa, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2003, s. 254.

³¹⁾ K tomu srov. Winterová, A. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde, 2007, s. 142.

²⁹⁾ Tamtéž, s. 37.

řízení ve věci samé.³²⁾ Toto **předběžné opatření** může trvat **nejdéle jeden rok** od jeho nařízení.

Výkon rozhodnutí v uvedených případech je pak zajištěn zvláštním způsobem v rámci vykonávacího řízení.

■ Výkon rozhodnutí o předběžném opatření

Výkon rozhodnutí o předběžném opatření dle § 76b je upraven ustanovením § 273b občanského soudního řádu, tedy **výkonem vykázaním ze společného obydlí a nenavazováním kontaktů s oprávněným**. Zákon zde soudu přímo ukládá povinnost zajistit výkon tohoto rozhodnutí **bezodkladně**. Jde tedy o jednu ze dvou výjimek, kdy vykonávací řízení může být zahájeno **i bez návrhu**. Důležitou poznámkou je, že výkon tohoto rozhodnutí může být proveden pouze soudem, nikoliv tedy soudním exekutorem (dle exekučního řádu).

Soud v součinnosti s příslušnými státními orgány vykáže povinného (násilnou osobu) ze společného obydlí, kdy mimo jiné této osobě odebere klíče. Je však nutné, aby povinnému bylo umožněno vzít si ze společného obydlí své osobní věci, dokumenty či cennosti, a to buď přímo při výkonu rozhodnutí, nebo (nebyl-li výkonu přítomen) na jeho žádost v průběhu trvání předběžného opatření. Dále musí být povinnému umožněno si vyzvednout věci potřebné pro výkon svého povolání či podnikatelské činnosti. Soud může povinnému zakázat setkávat se s oprávněným či s ním navazovat kontakty. Právě k tomuto bodu je nutno poznamenat, že zákon již nestanovuje žádné možnosti být jen nepřímého donucení povinného (např. opakovanými pokutami) k plnění povinnosti, resp. dodržování zákazu nenavazování kontaktů s oprávněným, neboť ten je možný nejen kontaktem osobním, ale také písemným, telefonickým či jiným (sms, e-mail apod.). Nerespektování rozhodnutí soudu je však stíhatelné v trestním řízení.

■ Maření výkonu rozhodnutí o předběžném opatření

Zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, došlo rovněž k novelizaci trestního zákona. V přímé souvislosti s § 76b, resp. § 273b, o. s. ř. a § 21a zákona o Policii České republiky je ustanovení § 171 odst. 1 písm. e) tr. zák., který po novele stanoví, že **trestného činu se mimo jiné dopustí ten, kdo závažně či opakovaně jedná tak, aby zmařil rozhodnutí o vykázaní** vydané podle zvláštního předpisu

(např. právě dle zákona o Policii České republiky) nebo na základě výše analyzovaného předběžného opatření soudu. V případě maření tak může být povinný potrestán odnětím svobody v délce až šest měsíců nebo peněžitým trestem.³³⁾

VI. Závěr

Lidský život, tělesné i duševní zdraví, lidská důstojnost a svoboda, zejména však spokojené dětství a všestranný zdravý vývoj dítěte, jsou nepochybně hodnoty, které musí právní řád komplexně chránit, a to i proti takovým hodnotám, jako je právo spoluvlastníka nebo dokonce i vylučného vlastníka či nájemce na užívání domu nebo bytu, pokud se v něm odvíjí rodinný život a je-li ohrožen domácím násilím. Před domácím násilím je třeba chránit ohrožované členy rodinné domácnosti bez ohledu na případné trestní stíhání násilníka, tak jak činí právní úpravy řady evropských zemí.

Fenomén domácího násilí vyžaduje rázný a především komplexní přístup zákonodárce. Nepostačuje pouze vytváření prostoru pro kriminalizaci pachatelů, ale je nutné zejména přijetí norem pro řešení osobní, osobnostní, majetkové a především bytové situace členů rodiny nebo společné domácnosti násilníka. Jde totiž jak o efektivní řešení konkrétní dané svízelné situace osob postižených domácím násilím, tak hlavně o budoucnost těchto osob. Mezi oběti často patří děti. Musí jít tedy o zajištění blaha nezletilých dětí, ať už přímých obětí domácího násilí nebo obětí nepřímých, tj. dětí přihlížejících násilí páchanému na svých matkách apod.

Prostor pro zakotvení občanskoprávních ustanovení proti domácímu násilí poskytuje platný občanský zákoník a občanský soudní řád.

Nová, resp. novelizovaná, právní úprava by měla vystihovat podstatu problému, měla by jej pojmenovat, vzít do úvahy všechny formy soužití a právní důvody bydlení. Měla by zejména plnit i funkci preventivní. To znamená, že by měla umožnit násilníkovi přehodnocení svého chování a případnou nápravu.

Nabízí se otázka, zda má procesní norma *de lege ferenda* umožnit soudu, aby v jednom řízení společně s vykázaním násilníka ze společné domácnosti a limitací jeho užívacího práva k bytu nebo domu upravit také např. výživné apod.

³²⁾ Žel, interpretace termínu „řízení ve věci samé“ je značně problematická, neboť z výše citovaného poslaneckého návrhu č. 828 byla realizována do podoby zákona jen část procesně-právní, tedy zejména novela občanského soudního řádu, nikoli část navrhuje podstatné změny v občanském zákoníku (srov. poznámku č. 20).

³³⁾ V této věci nelze opomenout jiné skutkové podstaty, zejména pak násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, *týrání svěřené osoby, týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, zmaření osobní svobody, útisk nebo vydráždění*.